

Передплата

на «РУСЛАНА» вноситься:

в Австрії:

на цілий рік . . . 20 кор.
на пів року . . . 10 кор.
на чверть року . . . 5 кор.
на місяць . . . 170 кор.

За границею:

на цілий рік . . . 16 рублів
або 36 франків
на пів року . . . 8 рублів
або 18 франків

Поодинокі числа по 10 сот.

РУСЛАНА

«Вирвеш ми очі і душу ми вирвеш: а не возьмеш милости і віри не возьмеш, бо руске ми серце і віра руска.» — З Русланових псалмів М. Шашкевича.

Виходить у Львові що дні крім неділь і руских свят о 5½ год. пополудні.

Редакція, адміністрація і експедиція «Руслана» під ч. 1. пл. Домбровського (Хорунщини). Експедиція місцева в Агенції Соколяського в пасажі Гавсмана.

Рукописи звертає ся лише на попереднє застереженє.—

Реклямації неопечатані в вільні від порта. — Оголошеня звичайні приймають ся по ціні 20 с. від стрічки, а в «Надісланім» 40 с. від стрічки. Подяки і приватні донесеня по 30 сот. від стрічки.

АНАТОЛЬ ВАХНЯНИН.

Матеріяли до політики Русинів від часу так званої „нової ери“.

(Дальше).

„Політик мусить числитися з всіма чинниками. Руский політик мусить числитися з правительством краєвим, центральним і Поляками. Останні висше стоять інтелігенцією і є сильніші майном, тому мають великий вплив в державі, на них опираєсь з давних літ правительство, їм вірять корона, вважаючи їх підпорою не лише в політиці внутрішній, але й заграничній. Їх ігнорувати нам не вільно. Правда, що з Поляками тяжко нам найти якийсь *modus vivendi*, бо і посеред них находимо мало людей рускій справі прихильних. Але годі заперечити, що одна часть Поляків прийшла вже до пересвідчення, що Русинів не спольонізують і що заходи около польщення не будуть мати великих успіхів а лише розятратять Русинів“.

„Давніше писали Русини безнастанно просяматні письма до центрального правительства з жалобами. Чи се що помогло? Нині робити щось подібного — річ безхосенна, бо відносини уложили ся так, що центральне правительство нічого не зробить, не спитавши перед тим намісника краю. Нині має гр. Бадені велике довірє в корони. Чи можна его поминати? Центральне правительство не зробить нічого без его відомости. Ігнорувати краєву управу — було би нерозважно“.

„Ми але зробили, що в „нову еру“ не втягнули Поляків. Праса польська ударила зараз на намісника і сим утруднено цілу акцію. Ми й не одержали всіх уступок, яких надіяли ся, бо намісник, як сам нераз заявляв, мусів безнастанно оглядатися на Поляків. Центральне правительство числить ся також з Поляками. Чи є отже можливим, щоби ми без Поляків се є, против їх волі що небудь дістали? Коло польське в парламенті розпоряджує 50 голосами, а кождей шеф кабінету мусить числитися з тим фактором більше, чим з кількома голосами руских послів“.

„Упало тут слово, що „нова ера“ розбила Русинів. Виходило би з сего, що до політичної акції повинні ми стати з москвофілами. Чи союз з кацапами привіс нам добро? В р. 1879 заініціював я в Тернополі акцію примиреня з москвофілами і то навіть з самим Наумовичем. Наумович клонив ся до сего діла, але генеральний штаб москвофілів з резиденцією у Львові анулював акцію і Наумович випер ся відтак свого підпису на акті примиреня. Наші кацапи роблять все поза плечами нашими на свою користь, а нашу шкоду. З ними годі нам опять лучитися. Деякі з них може би пішли хвалево з нами, але вкінці й она улягли би тероризмови Маркова і других. Кацапи видвинули товариство Качковського против „Просьвіти“, агітують против „Народної Торговлі“ а навіть „Дністра“.

„Що до радикалів, то ті зразу трудили ся поворно на економічним поли і в сей спосіб хотіли двигнути селянина, але се була

пуста фраза. Нині акція їх стремить до того, щоби повалити всякі авторитети, а з другої сторони кинули ся они цілком на поле політичне, з чого давніше робили народовцям найбільші докори і заміти. Ціла їх акція є агітаційна. З ними годі нам їти разом. Нехай би они станули наперед всі під прапором „Народної Ради“, де побіч народної квестії веде ся також акція економічну. Тут мають они поле до позитивної праці в користь економічного двигненя нашого народа“.

„А прогос кацапів додам ще, що їх уважають всі а навіть корона антидержавним елементом“.

„Я стою по нині при декларації руских послів з 1890 року. Я признаю, що так звана „нова ера“ не принесла нам тих користей, яких ми з неї надіяли ся. Але чи ми вихисували той час, як належало ся? Ні! Ми не організували ся, а се найбільша наша хиба. Стоячи при „новій ері“, ми не потребуємо сходити ще до ряду гельотів. Нам не лише вільно, але ми повинні безнастанно впоминатися о поладнанє наших потреб. Ми не потребуємо мовчати, або ставати секундистами. Ми повинні всюди вказувати на вагу рускої справи для Австрії. Правительство мало розуміє вагу рускої справи, але і ми мало его про се інформували“.

„У нас підносить ся жалі, що правительство впливає на вабори руских послів, а тут вже був би час освободити ся з тої опіки, а се можливе лише через опозицію. Погадаймо лише, чи є можливим, щоби яке небудь правительство в світі зрікло ся впливу на вабори? Тож наші послі а в великій части також польські послі з малими виїмками виходять з урни під впливом правительства. Ми маємо в соймі 16 послів, котрих ніби то поставив спільний, ваборчий комітет, але ми маємо їх для того, бо гр. Таффе сказав: „Я хочу мати 16 послів, лише не крикунів“.

„Яка політика ліпша, чи принципіальна, яку недавно проголосив пос. Романчук в Бібрці, чи утилітарна? — питано тут і зроблено мені заміти, що я стараю ся лише о аванси для людей. Признаюсь, що я старав ся о те, бо я пересвідчений, що Русини на висших становищах можуть більше робити в користь руского народа. Хиба „нової ери“ була, як я вже зазначив, те, що ми не зорганізували ся. Політика Словінців була розумна. Они (як слабші) держали ся Гогенварта, а сей робив за них. Якби ми вступили до славянської антикоаліції, ми пропали би. Полякам і Румунам (що є в клубі Гогенварта) розв'язано би тоді руки против галицких і буковинських Русинів. Ще недавно сказав до мене Мадейский: *Ja wolę Łupuła, a niżeli Romańczuka, bo Łupuł słowny*“.

„Що Ставропіль відобрано друк учебників руских для народних шкіл, а віддано товариству ім. Шевченка — се не моя вина, коли тут взагалі про вину можна говорити. Чейже тут рішали офери“.

„На славянську антикоаліцію я дивлю ся скептично. Чехи не були приятелями ані Русинів, ані Поляків. Їх послі виступали против будови залізниць в Галича до Тернополя. Послі Вашаті і Кафтан сказали прилюдно в парламенті: „ми не дозволимо, щоби наші міліони ішли на галицкі залізницї!“ Їм розхо-

дить ся о чеське державне право. Якби его добули Чехи, на нас спали би ще більші тягарі, против чого наш нарід мусів би протестувати. Рієр давніше, а тепер такі люди, як Айм і Грегр знають лише Поляків як політичний чинник. Не дурім себе! Русинів они не знали і знати не будуть. Спінчіч сказав: „Я передовсім Хорват а відтак аж Славянин. І Русинам так треба думати і ділати а я сего держу ся“.

„Сказано тут, що від „нової ери“ взялась Русинів апатія. Оно замітно, що Русинам крикливість більше подобав ся, чим спокійна акція. Сеж наша прикмета. Так ми виховали суспільність, що она лише кричить, а до позитивної роботи не бере ся. Ми кричимо, а як приходить до діла, тоді показує ся, що в нас до него нема потрібних сил. Апатія, коли она виявляє ся дійсно, є наслідком лихого вихованя нашої суспільности, яка любить крик (*Feuer-werk-i*) а не любить тихої роботи. В крику ми сильні, до роботи апатичні а результат всего: „ми слабкі!“ Чиж ми не могли зужити останного часу на закладанє інституцій просьвітних та економічних? Чи ждемо на те, щоби сю роботу за нас зроблено? Нехай кождей працює, де може, в товариствах, в читальні, в соймі, школі і т. д., то успіх буде: не буде апатії. Подивім ся на Словінців, котрі, борючись з Німцями, успіли в останних часах засновати щадницї і задаткові каси для своїх селян з сумою 4 мільонів злр. і тим зробили своїх селян, отже ваборців незалежними і спосібними до політичної акції“.

„Їти в опозицію — значило би тепер — убити себе. Стояти в середині з руками „вольної політики“ — сьмішно. Ліпше було би нам давню злучити ся з Словінцями“ (Поклюкар) так, як я давніше хотів вступити до клубу Гогенварта. Румуни (5 послів) зискують свої національні права лише через Гогенварта. І тепер можемо ще клуб Гогенварта скріпити рускими послами, що було би хосеннішим від злуки з Чехами“.

(Дальше буде).

Допись з Америки.

(Конець).

Пишеш «Spectatore», що Преосвященний Григорий робить все можливе, щоби приспати й так слабого народного духа“.

Ту справді показав ти «Spectatore» цілковите убожество душевне. Розбуджуванє християнської самосвідомости між нашим народом, піднесенє его моральне, а з моральним піднесенєм іде в парі і материяльне, — котрому з апостольською ревностю віддав ся Владика Григорий, — ти називавш се «Spectatore» присиплюванєм народного духа!

І хтож може ліпше розбудити народного духа, як не Божа Христова наука? А коли її нарід не знаходить у своїх пастирів, то йде до чужих.

І коли наша українська інтелігенція не зрозуміє, що лише єдина Христова наука виконувана в практиці, мо-

же дивинути наш нарід і дати йому силу пережити і побідити ворогів, — катів і всяку злочинну, то вже певно може собі заспівати тепер „вічну пам'ять“. А коли читає ся „Діло“, „Літературно науковий Вісник“, „Галичанина“, „Русское Слово“ і інші більші або менші шматки, то властиво має ся вражіння, що українська суспільність як і її зрадники, виповіли війну Христу, Его науці, виповіли війну Господу Богу.

Вічні насмійки з наших Владик, насмійване з прав віри, — поганський індеферентизм. І що з того виходить? Що горячі серця, що в інших обставинах були би св. Йосафатами, Павлами, Йоанами Золотоустами, Йоанами Віяннеями, Кляверами, аб поповняють самоубійства, або віддають ся ледачому життю, пиятиці і попадають в епікуреїзм, — а на род г и н е. Ти невіруюча інтелігенціє!

Хто Тобі дасть силу перебути нужно ті хвилі, коли ворог хоче тебе замучити, але поволеньки відриваючи оден член тіла, а відтак другий ітд.?

Хто Тобі дасть силу перебути нужно ті страждання, коли бачить ся, як рідних дітей ведуть на смерть — убивають?

Хто Тобі дасть силу побороти злі склонности, які використовує у нас злий дух, щоби стягнути чоловіка в bagno звичах пристрастей?

Хто дасть силу молодому сердцю, дійти до ціли по терневій дорозі життя, та не сплямити ся ніяким пороком?

Хто дасть силу мужови сповнити добре обовязки мужа, — батька, — горожанина?

Хто дасть силу матери сповнити як слід материнські обовязки? Чи може сей новітний свігляд, що не у знає ніякої моралі, ніякого закона, лише своє „я“ і більш нічо — тільки „я“ і куций німець вузловати й! О невіруюча інтелігенціє! На всі труднощі в життю, на всі болі і муки ти найдеш розраду лише в Христі, в сім Христі, що відбув страшну, тяжку дорогу на гору Кальварію, де Его розпяли „поступів“, „учені“, „патріоти“ книжники-фарисеї та садукей.

Лиш Христос може нам помочи! На сім світі наш нарід не має иншого приятеля. І як ти „Spectatore“ можеш чудувати ся, що наш нарід так радо спішить на Кальварію? Бо сі муки Христа, які він бачить по каплицях Кальварії, осолоджують йому його власні муки. Бідний наш нарід хоч темний бачить се, на що ти „Spectatore“ і Ти невіруюча інтелігенціє, що хочби есте мали за собою усіх могучих цілого світа, хочби есте мали мільонову армію, — хочби есте мали читане, що кожний Українець перечитав би усю новітню літературу, — та коли не буде з Вами Христа, підете там, де пішли Жиди, де йдуть Французи, Мадяри, діждете ся другого — Мукдена — Берестечка — а маленькі Я п а н ц і і Х і н ц і стануть дуже добрими католиками і запанують там, де жили колись дуже „учені“ і поступові люди, що не хотіли навіть чути про другу особу Божу Ісуса Христа, що висмівали усякі релігійні практики, навіть найсвятіші Тайни.

Місто уїдати на Архієреїв, на латинських священників і на нової едидії о. Хомишина, возьми невіруюча інтелігенціє і ти „Spectatore“ в руки катехізм, читай св. Письмо, часто сповідай ся, але добре і приймай І. Христа в св. Причастію, — то тоді аrobiш найбільшу прислугу нашому народови. Добрий християнин-католик — не буде зрадником свого обряду, свого народа, свого кружка, своєї жєни, своїх дітей. Добра християнка-католичка — буде ревною па-

триоткою, вірною жєною, доброю матерію.

Се, що суть злі католицькі священники, що суть люди, що мають марку католиків, а роблять злочини канібалів, — се суть ті, — що по словам Ісуса кличуть „Господи! Господи!“, а не творять Божих діл.

Сими злими католиками „невіруюча інтелігенціє“ не гірши ся, — бо „при боці Ісуса був також „такий католик“ Юда, що продав Ісуса.

Тож наслідуй невіруюча інтелігенціє тих одинацятьох добрих апостолів, наслідуй добрих ревних католиків, а за облудників таких як Юда моли ся, — може Г. Бог дасть їм инший розум, иншу волю.

Запамятай собі, невіруюча інтелігенціє, що хоч би увесь український нарід для Христа умер, загинув, — то задля Христа і воскресне в славі. Колиж би наш нарід і процвітав в достатках, та був ворогом Христа, тоді чекає його доля — богача — з притчі о Лазарю.

О. В. Петрівський.

Відповідь на напасти на Є. Е. Митрополита.

На відому куренду Митроп. Одриняряту з дня 27. липця 1908 р., котрою забороняє ся одному пароху, або со-трудникови втручати ся в справи не лише церковні, але й політичні, просвітні і економічні пароха другої парохії без відомости і з нарушенем его поваги, помістив в „Нар. Слові“ ч. 102 священник-Українець Л. К. критику.

На сю критику сьмію відповісти що слідує: Сим розпорядженем наше українське духовенство цілком не є заковане в якісь „канонічні кайдани“, а то для того, бо всякому розумному послухови подобає ся всякий легальний закон, а на послух нема не лише кайданів, але нема жадних средств.

Що Митрополит міг видати таке розпоряджене, то нічо дивного, бо до сего має повне право, впливаюче з титулу Его юрисдикції і круга Его ділання.

Дописуватель підсуває в тім розпорядженю злу волю Митрополиті; прецінь „de internis“, до котрих належить і чувство волі, „non judicat praetor“.

Чи з сего розпорядження буде хосен для народа, чи ні, про се не можна вже тепер рішучо говорити „що не будехісна“, се доперва дасть ся видіти.

Що занедбане між нашим народом було і єсть, се правда; оно на жаль буде ще і в далекій будучности, бо історія свідчить, що нарід не нагло, але поволи і поступенно розвиває ся.

Дописуватель каже, що там є занедбане, де є старі священники, а не згадує нічого, що много сідоголових священників своєю працею над просвітотою і економічним положенем народа перевиспають много молодих, навіть дуже діяльних священників.

Що молоді священники багато починають ся до просвіти, сего ніхто не перечить, але ніхто не сьміє перечити слів св. Анзельма: „не мішай ся в не свої річи“.

Що наш нарід більше тепер, як коли небудь потребує апостолів, о сім Митрополит ліпше може знає, як хто инший, і власне для того видає таке розпоряджене, щоби опостоли занадто не бавили ся в агітаторів, вічевників, агентів парцеляційних (бо сей завід лицює більше світским людям), іно щоби в першій мірі були правдивими „κατ' ἐξουχίαν“ апостолами т. є учителями віри і обичаїв, але не щоби для хвилевої гордості, популярно-

сти і імпонования другому священникови мішали ся в справи его парохії в спосіб підкопуючий его повагу і становище, закладаючи без его волі і відомости читальні, братства, товариства, селикували віча і збори і т. д.

Таке втручуванє до чужої парафії викликає правдиве замішанє вавилонське.

Оно підкопує повагу властивого священника, ово є причиною, що парохіяни легковають свого священника навіть в церковних справах, оно викликає згіршенє межі парохіянами.

Наслідки сего вмішуваня в чужі справи є такі, що парохіянин глузує собі бодай поза очи з всяких рад, наук, упімнень свого пароха, а в короткім часі так само буде глумити ся з рад інтруза священника.

В такій парохії нема вже бесіди о просвіті і о економічнім положеню народа, бо там через борбу священників є вже ослаблена віра і повага духовенства.

Се власне було причиною, котра спонукала Митрополита до виданя згаданого розпорядження.

Дописуватель сумує, що нема нині таких єрархів, які повинні бути!

Нема чого сумувати, противно треба тішити ся, бо сами наші політичні противники з огірченем говорять, що не було та високо інтелігентних, побожних, характерних, справі народній відданих єпископів руских, як всі три наші Владики.

Так само заявили в парламенті др. Окуневський і Вол. о. Онишкевич, що наші всі три Владики тішать ся повним довірєм загалу народа українсько-русского.

О. Сава Ломницький, парох.

Садки, 22/8. 1908.

Політичний огляд.

Австро-Угорщина.

Відносини Туречини викликають в політичних кругах все таки вельми поважні сумніви, а ся справа передовсім найбільш обходить Австро-угорську монархію, бо она є не тільки безпосередною сусідною Туречини, але й живо інтересована таможніми подіями з огляду на Босну й Герцоговину. Мимо прихильно вижидаючого становища, яке заняли европ. держави супроги Туреччини і останніми днями знов заявили се відкликаєм своїх офіцерів з Македонії, не можуть европ. держави сего недобачити, що введенє парламентарної системи в Туреччині зустрине єя з поважними, може навіть неодолимыми труднощами. Передовсім треба гямити, що Туреччина населена ріжнородними народностями. Спершу повело ся вправді втихомирити національну доротьбу, одначе з сего годі заключати, щоби она не вибухла небавом наново з подвійним завязем. А коли уладженє національного питання зустрічає такі великі перепони вупорядкованій держані як Австро-Угорщина, то тим труднійше буде сю справу уладити на революційній області, котру не так легко можна довести до органічного розвитку. Наново викликана національна боротьба з завязем питомим орієнтальним народам могла би довести до великого заколоту і розладу. Цілість Туреччини основувала ся доси на верховладі Османів розсіяних в незначнім числі по всіх краях Османського цїсарства, а тепер виринає питанє, чи ся держава вспеє стати на становищі понад всякими національними спорами і боротьбами і видобувши з себе настілько сили, щоби о-

